

povijesnih činjenica dokazuje tezu da je zapadno društvo stabilno (samo) tada kada je između njegova kršćanskog i sekularnog pola uspostavljena ravnoteža. Žalosno iskustvo Drugog svjetskog rata, osobito njemačkog i ruskog društva, dokazalo je, naime, da pojedino društvo nije slobodno tek onoliko koliko je sekularno, nego da je u podjednakoj mjeri i onoliko slobodno koliko ono, objektivno gledajući, ima mogućnost biti — to jest ostati ili ponovno postati — i kršćanskim. Upravo spomenuti promašeni projekti Sovjetskog Saveza i Trećeg Reicha najbolje dokazuju kako su društva bez kršćanskih temelja ne samo neuspješna, nego i autodestruktivna. Autor je, dakako, svjestan kako je demon redukcionizma danas dobio drugačije obličje, tjerajući suvremenog čovjeka u tjesnac između ubojitih latica ekstremnog relativizma s jedne i ekstremnog fundamentalizma (ponajprije islamizma) s druge strane. U prilogu se podsjeća kako je o tom u naše vrijeme najhrabrije progovorio sada papa u miru Benedikt XVI., ukazujući otvoreno i na diktaturu relativizma, kao i na manjak Logosa u ekstremnom fundamentalizmu (predavanje u Regensburgu). Da nije riječ o bezazlenim konceptima, potvrđuje činjenica da i jedan i drugi ekstremizam, iako naoko suprotstavljeni, imaju zajednički nazivnik u zagovaranju posvemašnjeg i — *nota bene* — institucionalno osiguranog jednoulja — dakle, u neslobodi. U konačnici je uvijek riječ o danas toliko prisutnoj bolesti duha, o kojoj u posljednjem prilogu *Pneumopatologija društva — filozofija i teologija kao terapija* progovara Nenad Malović. Analizirajući fenomene *reality* spektakla, odnosno njegovu najpoznatiju inačicu *Big Brother*, ukazuje kako su požuda, moć i zarada tek površinski simptomi te devijacije, a u tami se skriva istinski uzrok: *horror vacui*, egzistencijalni besmisao. Riječ je,

dakle, o duhovnom otuđenju od božanskog temelja vlastitog bitka koji umišlja da može biti *causa sui*. Posljedica je narcistička zatvorenost, kojoj su strah i depresija tek klinička slika. Autor nas tako ispravno vodi do zaključka kako korijen narcizma nije u djelovanju, nego u (ne)bitku iz kojega djelovanje proizlazi (*agere sequitur esse!*). Mogu li, dakle, filozofija i teologija biti partnerice u terapijskom angažmanu s obzirom na pneumopatologiju društva — pitanje je koje se s pravom postavlja na kraju ovog priloga, kao i na kraju čitavoga zbornika. Ne želeći ovdje navoditi odgovor koji je ponudio autor, radije ćemo pozvati čitatelja da kroz osobni studij ovog zbornika — koji se već samim izborom tema nameće kao obvezno štivo — sam domisli vlastite i validne odgovore.

Vedran Šmitran

Dubravka Hrabar, *Istanbulska konvencija i zamke rodne perspektive*. Zagreb: vlastita naklada, 2018, 100 str.

U Republici Hrvatskoj nikada se nije oko jednog međunarodnog dokumenta koji je bio pripreman za ratifikaciju u Saboru vodila takva polemika kao oko Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, odnosno oko tzv. Istanbulske konvencije. Baš u to vrijeme Dubravka Hrabar, profesorica na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, objavila je u travnju 2018. godine u vlastitoj nakladi knjigu kojom želi argumentiranim znanstvenim pristupom osvijetliti sve točke tog međunarodnog dokumenta, te uputiti na pravne posljedice ratifikacije za domaće zakonodavstvo. Knjiga sadržajno obuhvaća uz *Uvod* i *Završnu misao* četiri poglavlja: *Medijski pristup Istanbulskoj konvenciji i pravna argumentacija*; *Rod, rodna jednakost, rodna ideologija u Istanbulskoj*

konvenciji; Donošenje Istanbulske konvencije; Istanbulska konvencija i vladavina prava.

Nakon kratkog prikaza medijskog pristupa koji se tiče Istanbulske konvencije, autorica u trećem poglavlju knjige iznosi jasne argumentacije s obzirom na terminologiju *rod*, *rodna jednakost* i *rodna ideologija*. Termin *rod* nije nigdje spomenut u nazivu Konvencije, međutim on je kao takav *bitan* jer je u Konvenciji dana definicija roda. Svoje razmišljanje o terminu *rod* i rodnoj ideologiji autorica Hrabar prvenstveno temelji na biomedicinskoj tezi o binarnoj podjeli na ženski i muški spol. Pri tome ističe da više nije riječ o odgovornoj slobodi pojedinca, koja kao takva sadržava i odgovornost. Poznata pravna formula da svako pravo uključuje i određene odgovornosti kod rodne ideologije ne stoji jer je riječ o neograničenoj (dakle nikako odgovornoj) slobodi pojedinca. Takav pojedinac više ne poštuje ono što je biološki zadano i što ga određuje po spolu kao žensko i muško, nego pojedinac »temeljem svoje volje, želje, aspiracija, pogleda, mišljenja — mijenja biološke zadanosti« (str. 7). Riječ je o širenju temeljnih ljudskih prava, ali ne u korist, nego u suprotnosti s poznatim, zadanim, prirodno pravnim datostima. Riječ je o jačanju relativizma i apsolutizaciji privatne volje pojedinca. S obzirom na konfrontaciju rodne ideologije binarnoj podjeli spolova na muški i ženski, autorica se oslanja na biomedicinski pojam spola i suprotstavljenog pojma rod. Gledano biomedicinski, spol je zadan i kao takav određen u DNA, i to u trenutku začeća svake osobe, te nije i ne može biti podvrgnut relativnoj volji pojedinca. Biološki, gledano razlikovanje spolova snažno se očituje u ljudskom mozgu. Temeljeći svoje iskaze na znanstvenom istraživanju *Muški mozak — ženski mozak*, još jednom snažno svjedoči kako spolne razlike nisu namet-

nute kao kategorija, nego iskonske, biološki uvjetovane. Mnoga američka neuroznanstvena istraživanja idu u prilog toj tvrdnji iznoseći katalog genetskih, strukturalnih, kemijskih, hormonalnih i mozgovnih razlika između žena i muškaraca. Autorica svoje tvrdnje potkrepljuje i religijskim stavovima monoteističkih religija, s kojima se Konvencija svojom definicijom roda izravno sukobljava i ruši prirodno pravno izgrađeni sustav jednak svim vjeroispovijestima i denominacijama.

Polazeći od pravnog elementa roda u svjetlu braka i obitelji, stavlja pred nas važno razmišljanje kojim govori u prilog činjenici da su žene doista bile iskorištavane i zlostavljane, a samo zbog svoje biološke oznake spola. Muškarci su u tom smislu ti koji su fizički nadmoćniji, a žene su neravnopravne (str. 16–17). Dakle, spol, a ne rod, izvor je nasilja. Obiteljsko pravo počiva na prirodnim odnosima koji su u temelju svakog pojedinca zapisani u njegovu DNA. Ono što majku čini ženom i razlikuje ju od oca, muškarca nužan je element, *nucleus* obitelji u čijem su središtu djeca. Nasuprot toj postavci koja se ne temelji na prirodnim datostima spola, već na rodnoj jednakosti predmnijeva se nestanak svih tih spolnih razlika te kriterij razlikovanja postaje seksualna orijentacija, tzv. *gender*, rod, privatni odabir pojedinca u okvirima njegove vlastite slobode i promicanja prava na izbor. Jasno se vidi da se rodna ideologija u mnogom služi pravom kao oružjem kojim se želi nametnuti ispred "spola" (str. 20–22).

U četvrtom poglavlju knjige autorica raspravlja o postupku donošenja Istanbulske konvencije, s namjerom harmonizacije prava u cijeloj Europskoj uniji. Međutim, tekstom Konvencije učinjen je zaokret u odnosu na sve dosadašnje međunarodne dokumente. Stavlja se naglasak na »osobito intimno partnersko nasilje«, čime se već upućuje

na rodnu terminologiju i vodi k pridavanju važnosti zaštite ljudskih prava osjetljivih skupina, izrijeком LGBT osobe — pozitivna diskriminacija. Upravo u tom smislu dodatno se činjenice kristaliziraju u pojašnjavajućem izvješću, gdje se govori o »rodno utemeljenom kršenju ljudskih prava«. S pravom autorica postavlja pitanje, koja je razlika između nasilja nad ženom koje nije "rodno" utemeljeno ili nasilje nad ženom može biti samo rodno? Ženi izloženoj tjelesnomu nasilju krše se ljudska prava zato što je po spolu žena, a ne zato što se ženom izjašnjava po rodu (str. 25). Konvencija govori o zaštiti žena, a ipak — rod je nešto što se kroza čitav tekst provlači i zapravo čini glavninu na koju se stavlja težište. Osvrćući se na preambulu Konvencije, autorica ističe kako je svaki oblik nasilja zapravo »najniži oblik ljudske izopačenosti i izivljavanja nad drugima« (str. 26). Europa bez nasilja nad ženama i bez nasilja u obitelji je hvalevrijedan cilj Konvencije.

Govoreći o odredbama Konvencije i njezinim ciljevima, autorica posebno ističe promicanje »ravnopravnosti žene i muškarca čime se posredno priznaje da je neravnopravnost spolova 'kreator' nasilja« (str. 28). U tom smislu neravnopravnosti ističe se u točki 42 Pojašnjavajućeg izvješća neetičnost odredaba koje smjeraju na muškarce, i obilježavaju ih kao skupinu ljudi koji su pred zakonom stigmatizirani, obilježeni i nejednaki pred zakonom. Stoga se možemo složiti s autoricom kada navodi da »nasilje usmjereno na ženu zato što je žena nema nikakve poveznice s rodom kao društvenom tvorevinom ('konstruktom')« (str. 32).

U trećem poglavlju Konvencije Prevenција (čl. 12–17) autorica pronalazi snažan odjek Konvencije na svakodnevni život. Naime, riječ je o »potrebi iskorjenjivanja 'običaja, tradicija' što u stvari znači kulturnih običaja i s njima pove-

zane tradicije koji počivanju na 'stereotipnim rodnim ulogama'«. Autorica navodi i neke primjere, »kao narodna kola s podijeljenim muško— ženskim ulogama i slično. Riječ je o odredbi u kojoj su tvorci ili namjerno ili zbog površnosti napali čak običaje, tradiciju i kulturu. Ovaj dio odredbe ne bavi se ni na koji način nasiljem nad ženama ili u obitelji, nego doista predstavlja ideološku rodnu podlogu za njezino širenje u sve pore društva. Dokidanjem običaja i tradicije provodi se pogubna ideja razaranja suvereniteta države koji počiva na kulturnome identitetu naroda« (str. 36). U tom smislu dubokog prodiranja u samo društvo smjera i odredba članka 14 Konvencije, kojom se obvezuje države da u svoje obrazovne sustave uvedu pouku o rodnoj ideologiji. I ta je odredba suprotna odredbama mnogih međunarodnih ugovora kojima se jamči odgoj i obrazovanje djece u skladu s roditeljskim uvjerenjima, a to su Opća deklaracija o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda (čl. 26), Prvi protokol uz Europsku Konvenciju o zaštiti ljudskih prava (čl. 2), Povelja o temeljnim pravima Europske unije (čl. 14 st. 3), Rezolucija 1904 (2012) Parlamentarne skupštine Vijeća Europe (čl. 2). Svi međunarodni dokumenti imaju svoj sustav provedbe i nadzora, međutim Istanbulska konvencija predviđa jedno tijelo, GREVIO, s naddržavnim ovlastima. Time se izravno dira u suverenitet država potpisnica. Osim toga, Bečkom je konvencijom o pravu međunarodnih ugovora regulirano i pravo izricanja rezervi na međunarodne dokumente, a sama Istanbulska konvencija daje vrlo mali prostor izricanju rezervi, i one su prema autoricu samo utopijske naravi, jer ne idu u samu bit dokumenta (str. 38–45).

Konačno, u petom poglavlju knjige autorica govori o Istanbulskoj konvenciji i vladavini prava. Za vladavinu prava potrebna je jasnoća zakona, preciznost

i predvidljivost. Ako u zakon stavljamo fluidne pojmove koje svaka strana može tumačiti na svoj način, takav propis postaje kamen spoticanja. Upravo tu (ne) kvalitetu autorica vidi i u tekstu Konvencije kada rabi pojmove kod definicije roda kao »društveno oblikovane uloge, ponašanje, aktivnosti i osobine« (čl. 3), i tu dolazi do pravne nesigurnosti, nestabilnosti, a samim time i do povrede vladavine prava (str. 47–48). Bitna je u tom smislu i kritika autorice na račun Ustavnog suda, koji unatoč ustavnoj odredbi čl. 129. u kojem se navodi kako »odlučuje o suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom«, i dalje odbija preispitati ratificirane međunarodne ugovore, jer su međunarodni ugovori bez sumnje 'drugi propisi' (str. 50). Osim Ustavnoga suda, svojevrсни apel ide i funkciji Predsjednika Republike, ističe autorica, čija vlast izravno proizlazi iz naroda i Ustava. »Iako Predsjednik ima vrlo široke ovlasti kako ih navodi Ustav u čl. 94 st. 2: »Predsjednik Republike brine se za redovito i usklađeno djelovanje te za stabilnost državne vlasti«, profesorica Hrabar naglašava kako bi u tom smislu stabilnost u slučaju suprotnosti Instanbulske konvencije bila poželjana, barem u pravnom smislu. Stoga je izgledno da bi predsjednik Republike mogao pred Ustavnim sudom pokrenuti postupak ocjene ustavnosti zakona o ratifikaciji Konvencije, ukoliko smatra da 'nije u skladu s Ustavom' (čl. 89 st. 2). Takvim izričajem daje se jasno do znanja da svaki zakon, pa tako i onaj o ratifikaciji međunarodnog ugovora može biti u neskladu s Ustavom« (str. 53).

Možemo reći, te ujedno time i zaključiti, da se autorica držala izrijeke iz uvodnog dijela knjige u kojem najavljuje »analizu Instanbulske konvencije polazeći od pravnih pravila i načela hrvatskog pravnog sustava, rectius vladavine prava i temeljnih ustavnih vrijednosti, polazeći od hipoteze da rod kao novina predstav-

lja superfluum za zaštitu žena i obitelji od nasilja« (str. 5).

Autorica nakon završne misli u knjizi donosi bogati opus znanstvene literature te u dodatku Konvenciju vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji potpisanu u Istanbulu 2011. godine.

Martina s. Ana Begić

Josip Bedeković, *Knjiga o sv. Jeronimu, Iliriku i Medimurju*. Zagreb: Meridijani — Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti — Matica hrvatska, 2017, 560 str.

Autor je tog grandioznog djela o crkvenom naučitelju sv. Jeronimu Josip Bedeković Komorski, svećenik pavlinskog reda, prior u više samostana (Križevci, Remete, Sv. Helena kod Čakovca), teolog i najznamenitiji hrvatski povjesničar 18. stoljeća.

Knjiga je velikog formata (210 x 320 mm) s 540 folio stranica s tekstem u dva stupca. Nakon uvodnih tekstova na početku, knjiga je podijeljena na dva dijela: prvi dio *Rodno mjesto velikoga crkvenog učitelja svetog Jeronima stridonškoga Dalmatinca* i drugi dio *Životopis velikog crkvenog učitelja sv. Jeronima stridontskoga Dalmatinca*.

U prvom dijelu, u 72 poglavlja autor sa zadivljujućim poznavanjem teme najprije piše o zemljopisu, povijesti i stanovništvu Ilirika (49 poglavlja) te potom o povijesti samog Medimurja, u kojem se nalazi Stridon, današnja Štrigova (22 poglavlja).

Drugi dio (32 poglavlja) donosi životopis sv. Jeronima (Stridon, 347. — Betlehem, 420.) i o štovanju drugih svetaca i blaženika iz hrvatskih krajeva. Bedeković daje i opsežni zaključak te dodatak s više litografija Čakovca, Sv. Jelene i Štrigove. Osobito treba istaknuti zemljovid Medimurja s popisom čak 132 mjesta.